

Waarom gebruikt Maria die bijna revolutionaire toon?

Deze week heb ik het eens goed op me laten inwerken, dat lied van Maria, de Lofzang van Maria. En wat mij vooral verbaasde was de bijna revolutionaire toon. Het lijkt wel alsof je iemand van de SP hoort, of minstens van Groen Links, als ze zingt in vers 52: 'Hij heeft machtigen van de troon gestoten en nederigen heeft Hij verhoogd. Hongerigen heeft Hij met goede gaven verzadigd en rijken heeft Hij met lege handen weggezonden.'

De rijken hebben het nakijken. De armen krijgen alles wat ze graag willen en Maria staat erbij te juichen. Ik zat me af te vragen:

'Hoe komt Maria eigenlijk tot zo'n lied?' Je zou zo'n tekst verwachten van iemand die zwaar onderdrukt is, getreiterd, vernederd, dan kun je dat begrijpen. Maar Maria...? Die is toch niet onderdrukt? Zij was gewoon een jonge vrouw in Nazareth, een meisje eigenlijk nog maar, ze had een lieve vriend, Jozef, echt een gaaf persoon, een man met een goed hart. Van vernedering is toch geen sprake? Later wel. Als Maria zwanger blijkt te zijn terwijl ze nog niet getrouwd is, ja, dan breekt de roddel los. Dan is ze mikpunt van spot en hoon. Maar op het moment dat Maria dit lied zingt is ze pas nét zwanger, dus dat speelt nog niet. De engel Gabriël heeft haar verteld dat ze zwanger zal raken doordat de Heilige Geest over haar zal komen, en meteen na die boodschap reist ze naar Elizabeth, haar verre nicht, die ook zwanger is. Zij zal de moeder worden van Johannes de Doper.

Als Maria binnenkomt, heeft ze nog niéts kunnen vertellen, over die engel, over wat haar overkomen is, maar Elizabeth blijkt álles al te weten. Dat is de Heilige Geest, die heeft dat aan Elizabeth laten weten, en zo roept Elizabeth het uit: 'Gezegend ben je onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van je buik. En waaraan heb ik dit te danken dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt? Want zie, toen het geluid van je groet in mijn oren klonk, sprong het kindje van vreugde op in mijn buik.' Dat kindje in haar moederschoot, Johannes de Doper, wijst hier al vóór zijn geboorte op Jezus. Dat klopt ook met wat de engel gezegd heeft tegen Zacharias, de vader van Johannes de Doper. De engel had gezegd, Lukas 1: 15: 'Dat kind zal van de moederschoot af met de Heilige Geest vervuld worden.' En dat blijkt hier ook: het kindje springt van blijdschap op in de schoot van Elizabeth als Maria binnenkomt.

Op dat moment kan Elizabeth menselijkerwijs nog van niets weten, over Maria en over haar kind, Maria heeft nog niets verteld, maar wat blijkt? Elizabeth weet álles al! En haar ongeboren kind bevestigt dat. Voor Maria een heel bijzondere bemoediging. Zij heeft het zich dus niet ingebeeld, het bezoek van de engel Gabriël, nee, het is écht. Ze is een gezegende onder de vrouwen. En dan zingt ze dat lied. Maar waarom die bijna revolutionaire toon? Waarom die nadruk op de grote omkeer: God vernedert de hoogmoedigen en Hij verhoogt de nederigen, rijken worden weggestuurd, armen worden overloden met geschenken?

Ze woont in een verachte stad in een verachte provincie...

Je zóú kunnen zeggen: Maria woonde in Nazareth, en Nazareth was een veracht stadje. Later lezen we over Nathanaël, dat hij zegt: 'Kan uit Nazareth iets goeds komen?' Nathanaël wordt wel een discipel van Jezus, maar eerst moet hij niets van Jezus hebben: 'Kan uit Nazareth iets goeds komen?' Dus Nazareth stond niet best bekend. En precies daar woont Maria. Is dat de reden dat ze zich vernederd voelt, en dat ze zingt (vers 47): 'Mijn geest verheugt zich in God, mijn Zaligmaker, omdat Hij heeft omgezien naar de nederige staat van Zijn dienares'? Misschien speelt het mee, Nazareth was inderdaad een veracht stadje in Galilea, en Galilea was ook nog eens een verachte provincie. Dus dat klopt wel: het is opmerkelijk dat de engel Gabriël door God wordt uitgezonden, niet om in Jeruzalem bij een jonge vrouw op bezoek te gaan, maar om juist koers te zetten naar het noorden, naar die verachte provincie Galilea, naar dat verachte stadje Nazareth, en om daar op bezoek te gaan bij een heel gewoon meisje.

... maar vooral: ze is deel geworden van de familie van David

Ja, dat speelt zeker mee. En toch is dat niet waar het uiteindelijk om draait. Waarom is dit lied geschreven vanuit het perspectief van een vernederde vrouw, van vernederde mensen die worden verhoogd, die worden opgetild, die op hun voeten worden gezet? De kern waar het om draait is het volgende.

Lukas stelt ons eerder in dit hoofdstuk voor aan Maria. En hij doet dat als volgt, in vers 26 en 27: 'In de zesde maand werd de engel Gabriël door God gezonden naar een stad in Galilea, waarvan de naam Nazareth was, naar een maagd die ondertrouwd was met

een man, van wie de naam Jozef was, uit het huis van David; en de naam van de maagd was Maria.' Dus Maria wordt voorgesteld als de ondertrouwde vrouw van Jozef, een man uit het huis van David. Later, in Lukas 2, lezen we dat Jozef stamde 'uit het huis en het geslacht van David.' Dat wil zeggen: Jozef was niet alleen één van de verre nakomelingen van David, hij kwam niet alleen uit het geslacht van David, nee, hij was onderdeel van het koninklijke hús. De koninklijke familie is breder dan het koninklijk huis, het koninklijk huis bestaat uit de troonopvolgers. Jozef is dus een prins! Een prins uit dé koninklijke familie van Israël, de familie van David. Maar Israël is bezet

gebied. Het land wordt geregeerd door de Romeinen, en die hebben een vazalkoning aangesteld, een zetbaas, dat is Herodes. En Herodes was geen Jood maar een Edomiet, iemand uit Edom, een nakomeling van Ezau.

Herodes is een afschuwelijk jaloerse koning, totaal paranoïde. Als hij bij iemand ook maar éniëszins het idee krijgt dat die ander zijn positie kan bedreigen, dan laat hij die ander metéén vermoorden. Als hij van de wijzen uit het oosten hoort, dat er een koning van de Joden geboren is, laat hij alle jongetjes in Bethlehem vermoorden. Historisch staat vast dat hij zijn eigen vrouw heeft laten vermoorden, en drie van zijn zonen. De keizer in Rome zei: 'Je kunt beter het varken van Herodes zijn, dan zijn zoon.'

Begrijp je dat Jozef zich angstvallig stil moest houden over zijn afkomst? Stel dat hij in de openbaarheid zou treden en zou zeggen: 'Ik ben de troonopvolger in de koninklijke lijn van David!' Hij zou meteen gearresteerd worden en het absoluut niet overleven. De mensen in Nazareth wisten niet dat Jozef een prins was. Want als Jezus volwassen is en Hij treedt op in het openbaar en Hij komt weer een keer terug in Nazareth, wat zeggen de mensen dan? 'Jezus? Wat verbeeld Hij Zich wel? Hij is gewoon de zoon van de timmerman!' (Mattheüs 13: 55). Ze hebben het niet over een prins! Maar Maria is ondertrouwd met Jozef. Zij weet het wel! Zij weet dat Jozef een prins is, dat Jozef het recht zou hebben om koning van Israël te zijn. Zij weet hoezeer Jozef het allemaal geheim moet houden, hoe voorzichtig hij moet zijn. En zo voelt ze de onderdrukking aan den lijve, de onderdrukking door Herodes en zijn moordmachine, de onderdrukking door de Romeinen, die elke opstand weed neerslaan. Ze voelt met Jozef mee het verdriet dat het koningshuis van David niets meer voorstelt, dat de troonopvolger door het leven moet gaan als timmerman, als bouwvakker. Het lijkt alsof al Gods beloften aan Israël waardeloos geworden zijn. Het lijkt alsof de macht helemaal in handen ligt van de rijken en van de onderdrukkers. Het lijkt of Israël niet meer meetelt, en of het koningshuis van David niet meer meetelt, en of Jozef niet meetelt, of Maria niet meetelt... Zo lijkt het... Maar dan, opeens, is daar Gabriël! En Gabriël zegt in vers 30: 'Maria, jij zult zwanger worden en een Zoon krijgen jij zult Hem de Naam Jezus geven. Hij zal groot zijn en de Zoon van de Allerhoogste genoemd worden, en God, de Here, zal Hem de troon van Zijn vader David geven, en Hij zal over het huis van Jakob Koning zijn tot in eeuwigheid en aan Zijn Koninkrijk zal geen einde komen.'

Als je het leest in dát licht, dan ga je het opeens begrijpen, waarom Maria het uitzingt in haar Lofzang: 'Hij heeft een krachtig werk gedaan door Zijn arm. Hij heeft hen die hoogmoedig zijn in de gedachten van hun hart, uiteengedreven. Hij heeft machten van de troon gestoten en nederigen heeft Hij verhoogd. Hongerigen heeft Hij met goede gaven verzadigd en rijken heeft

Een nieuw takje uit een afgehouden boomstronk... Beeld op de Amerikaanse begraafplaats, Margraten

Hij met lege handen weggezonden.' Opeens blijkt álles anders te zijn. Dit is de grote omkeer! Want God Zélf keert alles om! Keizer Augustus in Rome, koning Herodes in Jeruzalem, ze worden van hun tronen gestoten. Want God geeft een nieuwe Koning op de troon van David. Ook al is dat voor mensen totaál onmogelijk, voor God is álles mogelijk. Al merken Augustus en Herodes nu nog niets, hun namen verbleken in de geschiedenis, en Hij, Jezus, wordt Koning en Redder van miljarden mensen.

Jezus, de Redder voor alle geslachten!

Maria kan onmogelijk overzien wat dit allemaal betekent. Straks zullen we dat horen in dat prachtige lied: 'Mary, did you know...' 'Had jij het door, Maria, dat jouw Kindje ooit op het water zou lopen, dat Hij de blinden weer zou laten zien en de storm tot zwijgen zou brengen?' Nee, Maria kon het onmogelijk allemaal overzien. Maar ze wist wel één ding: mijn Zoon zal de Redder zijn voor de hele wereld, alle generaties die óóit nog leven zullen Hem kennen als Meester en Heer. Wat zingt ze? Vers 48: 'Want zie, van nu aan zullen alle geslachten mij zalig spreken, want Hij Die machtig is, heeft grote dingen aan mij gedaan en heilig is Zijn Naam.' Alle geslachten! Als Jezus komt, gaat er voorgoed een wissel om in de wereldgeschiedenis. Als Jezus komt, is er redding, nieuw leven, een nieuwe lente die hoop biedt aan álle toekomstige generaties. Het lied van Maria heeft steeds wijdere cirkels. Ze begint met zichzelf: 'Mijn ziel maakt de Here groot, (...) omdat Hij heeft omgezien naar de nederige staat van Zijn dienaressen.' Dan verbreedt ze de cirkel naar alle onderdrukten, alle vernederden en armen, vers 52: 'Hij heeft machtigen van de troon gestoten en nederigen heeft Hij verhoogd.' En dan wordt de cirkel nog breder: God is de Redder van Zijn volk, van Israël. Vers 54: 'Hij heeft het opgenomen voor Israël, Zijn knecht, door aan Zijn barmhartigheid te denken, zoals Hij gesproken heeft tot onze vaders, tot Abraham en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid.' Dat volk Israël had het gevoel dat het niets meer voorstelde, helemaal niets. Het was een onbeduidend volkje geworden, een verre provincie aan de rand van het Romeinse Rijk, onder de voet gelopen door een wereldmacht. Maar God kijkt anders! Hij heeft dit volk uitgekozen om door dit volk Zijn macht te tonen, en de hele wereldbevolking de hand te reiken, de hand van verlossing en nieuw leven.

De eerste betekenis voor ons: God blijft trouw!

En nu de vraag: wat kunnen wij met dit lied? Wat zegt het ons: die grote omkeer? Dat God dit volk, dat vergeten leek, weer opzoekt? Dat de HERE het koningshuis van David, dat leek op een gekapte boom, alleen nog een boomstronk – dat de HERE uit die boomstronk een nieuw takje laat ontspringen? Wat heeft het ons te zeggen dat God de nederigen opzoekt en de rijken en machtigen wegstuurt? Ik denk aan twee dingen. Ten eerste tekent dit de trouw van God. Onderschat nooit de trouw van God! Wij kunnen dingen vergeten, wij kunnen mensen vergeten, wij kunnen gebeurtenissen vergeten, maar God vergeet niets! Dat volk van Israël voelde zich vergeten en verloren. De prins uit het koningshuis van David, Jozef, moest zich noodgedwongen stil houden. Maar God neemt de draad van vroeger weer op! Misschien heb jij het gevoel dat God weg is uit je leven. Je zoekt Hem, maar je vindt Hem niet. Hij was er eerder wel, maar het lijkt wel of Hij jou vergeten is. Misschien zit het momenteel allemaal tegen, en je weet eigenlijk niet wat je aan moet met God en geloof. Je ziet hoe anderen met God leven en ook dingen met Hem béleven, maar in jouw bestaan blijft het stil. De hemel is leeg en je ziel is droog en dor.

Vandaag is de boodschap voor jou: geef nooit op! Blijf uitkijken naar God. Want op een dag komt ook voor jou die grote omkeer! God hééft Zijn Zoon gegeven. Hij hééft Zijn beloften vervuld. Jozef en Maria, ze hadden dit nooit verwacht. Het leek erop dat ze levenslang in de schaduw zouden blijven, dat nooit iemand zou weten dat Jozef een afstammeling van David was. En hoe is het nu? De hele wereld kent Jozef en Maria! God is de God van de grote omkeer. Hij vergeet jou niet. Hij vergeet je tranen niet. Hij vergeet je strijd niet, je worsteling om overleefd te blijven, je gevecht met jezelf. Ook al lijkt de HERE ver weg, blijf tóch vertrouwen op God, blijf tóch uitkijken naar Hem, want Hij is trouw!

Dat geldt ook voor mensen om je heen, mensen van wie het lijkt of het nooit meer goed komt, of God hén vergeten is. Ook voor hen kan die grote omkeer komen, want God vergeet niemand. Blijf moed houden, blijf voor hen bidden, doe wat je kunt om hen te steunen. We hebben het net gezongen: 'God komt Zijn volk bezoeken in het midden van de dood.' Al lijkt alles doods en is er geen spiertje licht, God laat nooit los wat Zijn hand begon. Dat is het eerste wat dit lied ons leert: God blijft trouw, Hij Zélf geeft de grote omkeer.

De tweede betekenis: God heeft oog voor de kwetsbare

En het tweede is dit: God kijkt anders dan deze wereld. God kijkt niet op tegen de machtigen, de VIP's, de rijken der aarde. Nee, God kijkt anders. Hij heeft oog voor de nederigen, voor de kwetsbaren, Hij heeft oog voor de onderliggende partij. En héél misschien zegt er nu een stemmetje in je hart: 'Ja, maar dat heb ik ook, ik heb ook oog voor de kwetsbaren, dat hoef ik niet meer te leren.' En dat kan. Dat zou heel mooi zijn. Maar ik moet zeggen: ik moet het voortdurend léren, door schade en schande. Ik zal iets heel persoonlijks vertellen. Het is vandaag 5 december, en het heeft te maken met Zwarte Piet. Het is nu een jaar of tien geleden dat de protesten tegen Zwarte Piet begonnen. 'Zwarte Piet is racisme'. En ik moet je zeggen: dat irriteerde mij mateloos. Want ik had Zwarte Piet nóóit beschouwd als het onderdanige sloofje van Sinterklaas, maar juist als een vrolijk figuur, die grappen maakte en heel lenig was, radslagen kon maken, heel anders dan ik. Zwarte Piet racistisch? Dan was ik dus ook racistisch. Toen kwam er ook nog eens een commissie van de Verenigde Naties op bezoek in Nederland die ons de les kwam lezen dat wij Zwarte Piet moesten afschaffen. Ik was echt furieus: 'Waar bemoeien ze zich mee?'

En toen, op een dag, was ik op bezoek bij een gezin met een donkere huidskleur, lieve mensen, hartelijke christenen. En zij vertelden over de moeilijke tijd, elk jaar weer in november-december. Hoe één van hun kinderen dan tegendraads werd, en thuis onhandelbaar was, en depressief werd. Waarom? Omdat hij het elk jaar weer moest horen op school: 'Hé, Zwarte Piet! Hé, Zwarte Piet! Hé, Zwarte Piet!' Ze vertelden hoe hun zoontje zichzelf ging haten om zijn huidskleur en zijn ouders verwijten maakte om hun huidskleur. Dat gesprek met dat gezin maakte op mij diepe indruk. Eerst dacht ik: 'Dit is vast een uitzondering.' Maar het bleek helemaal geen uitzondering. Gelukkig hadden niet alle kinderen met een donkere huidskleur diezelfde ervaring, gelukkig niet. Maar velen wél. En toen ging ik ontdekken hoe ik altijd had gekeken door de bril van de witte Nederlander. In feite door de bril van de bovenliggende partij. Ik moest leren om me te verplaatsen in de ander. De Lofzang van Maria wil ons juist dát leren: kijken met andere ogen. Niet de ogen van de machtigen, maar van de nederigen. Zoals God oog heeft voor de onderliggende partij, voor de kwetsbaren, voor de verdrukten.

Avondmaal vieren met lege handen: zo word je verzadigd!

En nu leven we samen toe naar het Heilig Avondmaal van volgende week. Dat Avondmaal brengt ons bij elkaar. Samen krijgen we brood en wijn uit handen van die éne hemelse Gastheer, Jezus Christus. En door middel van dit lied houdt Gods Woord ons een spiegel voor: heb jij oog voor wat de ander werkelijk bezig houdt? Heb jij oog voor wat er werkelijk speelt in het leven van die ander? We leven in een tijd van polarisatie. Heftige debatten, korte lontjes, provaxers en antivaxers. Noem maar op! Maar heb jij je echt verdiept in die ander? Of heb jij je oordeel al klaar? De Here Jezus is neergedaald in onze wereld om in onze huid te kruipen en te weten wat wij meemaken. Durf jij in de huid van een ander te kruipen? Maria zingt in haar Lofzang: 'Hongerigen heeft Hij met goede gaven verzadigd en rijken heeft Hij met lege handen weggezonden.' Met die tekst gaan we de komende week in, op weg naar het Heilig Avondmaal. Als wij het Avondmaal vieren, doen wij dat niet als rijken, zelfingenomen, mensen die het allemaal weten. We doen het als mensen met lege handen, mensen die het alleen van God verwachten, mensen die hongerigen naar Hem. Wie dat doet, zál te eten krijgen, want Hij vergeet ons niet, Hij denkt aan Zijn beloften, Hij blijft trouw, nu en voor eeuwig! Amen.